HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

נגוה בעיניו נמאס. פ) גמהלים (כד) כתיב מי יעלה בהר ה' נקי כפים וכר לנב וגו' וקתיב נמי הת: **על מטה של חבלים.** דרך בזיון מפני שהיה מביו רשע ס וביזהו לעין כל כדי שיתייסרו המחריס ולכבוד עלמו לא הס ומפני כבוד אב נמי ליכא למיחס דנעשה בעמל כתיב (שמות כג) בעושה מעשה עמך).

נגוה בעיניו הוא עלמו נתבזה בעיניו ונמאס בפני עלמו שלא הס לכבודו במקום קידוש ס'. ומי אמרת כבוד שעושין למת אינו אלא שלא שלא היה מת מ"ט **עגיד** הכי למה ניתה את המיה:

אל תספדוני בעיירות. רביט הקדוש אוה את גניו בכתובות (דף קג.) בהנאתם של תספדוני בתמוליט את מרוני למקום קבורתי דהוה מת בליפורי וקבורתו בניה שעיר של תספדוני בעיירות קטנות שתעברו עליהן שלא בכרכים גדולים דליכא אינשי טובא ומיכנפי מעיירות נמי להתם: **מאי נאו לכבודו של מת.** אלמא יקרא דעבדי ליה דליה הוא: **ומביא ליה למת.** תרגומו של מלין פ): **כי אמר רחמנא לא תלין.** שאר כל המתים היינו כי משהו ליה למחויה בעלמא שלא ליקפא ליה ניה בהיינו בזיון ודומיא דמלי שאל הפי דליתייקרו ניה קרוביו ואו בזיון הוא לניל: **לשמע.** כמו (שמואל ב טו) ויסמע שאול בזון מסיפה להספידו: **סימן יפה למת.** כשנפרעין ממנו בעוה"ז למאר מיתה ניה לו בפרה בכך: **ת"ר יקרא דשכבי הוא.** למי שלא יקרא דשכבי הוא שמע מינה: **לא היו קוברין כו'.** וכל כך למה לפי שאין קוברין רשע אצל צדיק דאמר ר' אחא בר חנינא מנין שאין קוברין רשע אצל צדיק שנאמר ויהי הם קוברים איש והנה ראו את הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו אמר ליה רב פפא ודילמא לאיקיומא ויהי נא פי שנים ברוחך אלי אמר ליה אי הכי היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא ויהי נא פי שנים היכי משכחת לה דאחייא ס"א"ל רבי יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה כמת דכתיב אל נא תהי כמת וכשם שאין קוברין רשע אצל צדיק כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל וליתקון ארבע קברות שני קברות גמרא גמרא גמירי לה אמר עולא א"ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו וחזר בו הואיל ונדחה ידחה איתמר נמי א"ר ירמיה אמר ר' אבהו א"ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה הואיל ונדחה ידחה וצריכא דאי אשמעינן קמייתא משום דאיהו דחה נפשיה בידים אבל האי דממילא קא דחי אימא כישן דמי ואי אשמעינן הכא משום דאין בידו לחזור אבל התם דבידו לחזור אימא לא צריכא אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא ס"היו בה קדשים קדשי מזבח ימותו קדשי בדק הבית יפדו והוינן בה אמאי ימותו כיון דאיקטול הויא להו כפרה וליסקו לגבוה לאו משום דאמרינן הואיל ונדחו ידחו א"ל אביי מי סברת מת מתוך רשעו הויא ליה כפרה מת מתוך רשעו לא הויא ליה כפרה דתני רב שמעיה יכול אפילו פירשו אבותיו מדרכי ציבור יטמא ת"ל בעמיו בעושה מעשה עמיו א"ל רבא מי קא מדמית נהרג מתוך רשעו למת מתוך רשעו מת מתוך רשעו כיון דכי אורחיה קמיית לא הויא ליה כפרה נהרג מתוך רשעו כיון דלאו כי אורחיה מיית הויא ליה כפרה תדע דכתיב מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך [וגו'] נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ מאי עבדיך ומאי חסידיך לאו חסידיך חסידיך ממש עבדיך הנך דמחייבי דינא דמעיקרא וכיון דאיקטול קרי להו עבדיך אמר ליה אביי מי קא מדמית

הרוגי

אבל חלב והפריש קרבן. כה"ג נהלה ונדמה הוא והוי מלי למימרינן רבומת טפי דלפני המיר דת והפרים קרבן דהוי למוי ומע"ג דלמוי מעיקרא הוי למוי כדמעמי' ליה לר' יוחנן בפ"ק דקידושין (דף ו. ושם) גבי בהמה של שני שותפין ורבומת הוא טפי מלמוי מעיקרא כלמומה בפ' לוקה הגזל (שוכה דף לג. ושם) לפני' מלן למיש ליה למוי מעיקרא לא הוי למוי מולה בגרלה ונדמה דהוי למוי והא לנקט הכא כה"ג לומהת למילמת נקט ללין דרך מומר להפרים קרבן ועוד גבי נסמטה מי לפסר לומר שלא שהפרים קוסס שנסמטה לפי מנסמטה שוטה שהפרים קרבן מין הקדשו הקדש:

אימא כישן דמי. לאו לגמרי כישן ליכ דיקן מזי לפי' נשעה שהוא ישן כלמנן בפרק כל הגט (גיטין דף כח.) השולח מטלמו ממדינת הים מקריבין לומו בחזקת שהוא קיים ולא מייסינן שמא ישן נשעת הקרבה שלא יולמר כישן לפי' לפי' שלא הוי מזי לין לאוי להיות למוי מפוס לממילה מיתער והא נמי ממילה מיתפרי:

ואמאי כיון דמיקטל הוה להו בפרה. והא למנן נחלק (לקמן דף קיג:) מנסי עיר הנדחת אין לה להס חלק בעוה"ב הני מילי שלא מיקטלוה אבל אם הרגו שלא לפי מוסם והרגום יש להס חלק: **הואיל** ונדחו ידחו. רב יוסף ס"ל כרבי יוחנן דמפרש טעמא בחלק (לקמן דף קיב:) מפוס דוקא בשעה שעבה דמי כר"ל דמוקי לה בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הן ע"כ אין תלוי מפוס דמוי אלא מפוס ממונם אבל דמי ממון בעלים הן ונקנת תיכה גבי המיר דמו או נסמטה לא יועיל בהס לעייה כמו בעיר הנדחת וידעו אפי' דמים:

מתיסתום

אבל חלב והפריש קרבן. כה"ג נהלה ונדמה הוא והוי מלי למימרינן רבומת טפי דלפני המיר דת והפרים קרבן דהוי למוי ומע"ג דלמוי מעיקרא הוי למוי מולה בגרלה ונדמה דהוי למוי והא לנקט הכא כה"ג לומהת למילמת נקט ללין דרך מומר להפרים קרבן ועוד גבי נסמטה מי לפסר לומר שלא שהפרים קוסס שנסמטה לפי מנסמטה שוטה שהפרים קרבן מין הקדשו הקדש:

אימא כישן דמי. לאו לגמרי כישן ליכ דיקן מזי לפי' נשעה שהוא ישן כלמנן בפרק כל הגט (גיטין דף כח.) השולח מטלמו ממדינת הים מקריבין לומו בחזקת שהוא קיים ולא מייסינן שמא ישן נשעת הקרבה שלא יולמר כישן לפי' לפי' שלא הוי מזי לין לאוי להיות למוי מפוס לממילה מיתער והא נמי ממילה מיתפרי:

ואמאי כיון דמיקטל הוה להו בפרה. והא למנן נחלק (לקמן דף קיג:) מנסי עיר הנדחת אין לה להס חלק בעוה"ב הני מילי שלא מיקטלוה אבל אם הרגו שלא לפי מוסם והרגום יש להס חלק: **הואיל** ונדחו ידחו. רב יוסף ס"ל כרבי יוחנן דמפרש טעמא בחלק (לקמן דף קיב:) מפוס דוקא בשעה שעבה דמי כר"ל דמוקי לה בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הן ע"כ אין תלוי מפוס דמוי אלא מפוס ממונם אבל דמי ממון בעלים הן ונקנת תיכה גבי המיר דמו או נסמטה לא יועיל בהס לעייה כמו בעיר הנדחת וידעו אפי' דמים:

מתיסתום

ת"ש [1] **נבזה** בעיניו נמאס ס) זה חזקיהו מלך יהודה ס) שגירר עצמות אביו על מטה של חבלים ואי משום יקרא דחיי הוא מ"ט כי היכי דתיהוי ליה כפרה לאבוה ס) ומשום כפרה דאבוה משהו ליה ליקרא דישראל ישראל גופייהו ניחא להו דמיחלי יקרייהו לגביה ס) ת"ש אמר להן אל תספדוני בעיירות ואי אמרת יקרא דחיי מאי נפקא ליה מינה קסבר ליתייקרו ביה ישראל טפי ת"ש [7] הלינו לכבודו [8] להביא לו ארון ותכריכין אינו עובר עליו מאי לאו לכבודו של מת לא לכבודו של חי ומשום כבודו של חי מבית ליה למת אין כי אמר רחמנא [2] לא תלין נבלתו על העץ דומיא דתלוי דאית ביה בזיון אבל הכא כיון דלית ביה בזיון לא ת"ש [9] הלינו לכבודו לשמע עליו עיירות להביא לו מקוננות להביא לו ארון ותכריכין אינו עובר עליו שכל העושה לכבודו לכבודו של מת ה"ק כל העושה לכבודו של חי אין בו בזיון למת ת"ש ר' נתן אומר סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה מת שלא נספד [10] ולא נקבר או שחיה גוררתו או שהיו גשמים מזלפין על מטתו זהו סימן יפה למת ש"מ יקרא דשכבי הוא שמע מינה: לא היו קוברין כו': וכל כך למה לפי [3] שאין קוברין רשע אצל צדיק דאמר [4] ר' אחא בר חנינא מנין שאין קוברין רשע אצל צדיק שנאמר [3] ויהי הם קוברים איש והנה ראו את הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע [5] ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו אמר ליה רב פפא ודילמא לאיקיומא [4] ויהי נא פי שנים ברוחך אלי אמר ליה אי הכי היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא ויהי נא פי שנים היכי משכחת לה דאחייא [6] א"ל רבי יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה כמת דכתיב [5] אל נא תהי כמת וכשם שאין קוברין רשע אצל צדיק [3] כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל וליתקון ארבע קברות שני קברות גמרא גמירי לה [6] אמר עולא א"ר יוחנן [7] אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו [8] וחזר בו הואיל ונדחה ידחה איתמר נמי [9] א"ר ירמיה אמר ר' אבהו א"ר יוחנן [10] אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה הואיל ונדחה ידחה וצריכא דאי אשמעינן קמייתא משום דאיהו דחה נפשיה בידים אבל האי דממילא קא דחי אימא כישן דמי ואי אשמעינן הכא משום דאין בידו לחזור אבל התם דבידו לחזור אימא לא צריכא אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא [11] היו בה קדשים קדשי מזבח ימותו קדשי בדק הבית יפדו והוינן בה אמאי ימותו כיון דאיקטול הויא להו כפרה וליסקו לגבוה לאו משום דאמרינן הואיל ונדחו ידחו א"ל אביי מי סברת מת מתוך רשעו הויא ליה כפרה מת מתוך רשעו לא הויא ליה כפרה דתני רב שמעיה [12] יכול אפילו פירשו אבותיו מדרכי ציבור יטמא ת"ל [6] בעמיו [9] בעושה מעשה עמיו א"ל רבא מי קא מדמית נהרג מתוך רשעו למת מתוך רשעו מת מתוך רשעו כיון דכי אורחיה קמיית לא הויא ליה כפרה נהרג מתוך רשעו כיון דלאו כי אורחיה מיית הויא ליה כפרה תדע דכתיב [7] מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך [וגו'] נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ מאי עבדיך ומאי חסידיך לאו חסידיך חסידיך ממש עבדיך הנך דמחייבי דינא דמעיקרא וכיון דאיקטול קרי להו עבדיך אמר ליה אביי מי קא מדמית

הרוגי

יפדו. כשאר כדק הבית והפודה אותם יאכלם שהרי לא נאכלו ללאו דידהו הוו. ומדקתני יטותו ש"מ משום דנדמו מהקרבה כשהמיתו) בעליהן הוא דמוותר) ע"ז לא מקבלינן שום קרבן מיניה כדאמרי' בהכל שוחטין (חולין דף ה:): **דהואיל ונדחו ידחו.** לפי משום זאת רשעים הא כיון דליקטול לית להו כפרה: **יכול פירשו.** אפי' ואמו של כהן: **מדרכי ציבור.** כגון מומר ס): **יטמא.** להס בשותפ ת"ל [ויקרא כא] לנפש לא יטמא בעמיו: יטמא בעמיו כי אם לאחיו וגו' בעושה מעשה עמיו יטמא לו ואם לאו אל יטמא לפי' לאחיו. אלמא לא ליכפר לו מיתתו אם לא מזי בו:

סרוגי

שדין אבילות משיסתם הגולל חיילא אבילות ועת סתימת הגולל עדיין רשע ואינן חייבין להתאבל על רשע. מתי הויא ליה כפרה בעת דחזו ליה צערא דקברא הואיל ונדחית האבילות נדחית לגמרי כדתנן לא היו מתאבלין עליהן אלא מתאוננין שאין אנינה אלא בלב ואקשי' אי הכי דמדחזו צערא דקברא איכפר להו למה ליה עיכול דקתני נתאבל הבשר מלקטין לעצמות וקוברין אותן ושנינן דמההיא שעתא מסרח ולא אפשר לאפוקי מקברא. אבל הרוגי מלכות כיון דשלא כדין נהרגין מיד הויא להו כפרה מדכתיב נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ וק"ל חסידיך חסידים ממש עבדיך הנך הוא דמחייבי דינא מעיקרא וכיון דאיקטול קרי לה עבדיך ש"מ הריגה כפרה ליהוי: **א"ר** יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתמד וחזר בו הואיל ונדחה ידחה וכן אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר

מסורת הש"ס

ס) מכות כד., ג) [פסחים ט.], ג) כתובות קג:, ד) [ע"ז מוס' לעיל מו: ד"ה קנוכה], ו) חולין ז: ע"ש, ח) ל"ל וילך ויגע, ט) פ"ק שמח כ"י [ומהולין ליתא כלשמר כ"י], י) הוריות יג. כריימות ז. זבחים יב:, כ) [כס"פ: ומשמר], ל) [שם מלרים ט.], מ) נקמן קיב:, נ) [יבמות כה: וש"ן], ס) בהלים טו כתיב מי יגר בהלהלך וגו' ותקתיב. כל"ל, ע) [יבמות כה:], פ) כס"פ: מלון, צ) [מ"פ יג], ק) כס"פ: כשנסמד, ר) כס"פ: המשומלים, ש) כס"פ: למשומד, ת) כס"פ: כשנסמדו, א) כס"פ: המשומד, ב) כס"פ: נסמדו,

תורה אור השלם

1. נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס
וְאֶת יִרְאֵי יְיָ יְכַבֵּד נִשְׁבַּע
לְהָרַע וְלֹא יָמֵר:
תהלים טו ד

2. לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל
הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ
בַּיּוֹם הַהוּא כִּי קְלָלַת
אֱלֹהִים תָּלוּי וְלֹא תְטַמֵּא
אֶת אַדְמָתְךָ אֲשֶׁר יְיָ
אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה:
דברים כא כג

3. וַיְהִי הֵם קֹבְרִים אִישׁ
וְהִנֵּה רָאוּ אֶת הַגְּדוּד
וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת הָאִישׁ בְּקֶבֶר
אֱלִישָׁע וַיֵּלֶךְ וַיִּגַּע הָאִישׁ
בְּעַצְמוֹת אֱלִישָׁע וַיִּחְיְ
וַיָּקָם עַל רַגְלָיו:
מלכים ב יג כא

4. וַיְהִי בְעָבְרָם וְאֵלִיָּהוּ
אָמַר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל
מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ בְּטֶרֶם
אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר
אֱלִישָׁע וְיְהִי נָא פִּי שְׁנַיִם
בְּרוּחֲךָ אֵלָי:
מלכים ב ב ט

5. אַל נָא תְהִי כַּמֵּת אֲשֶׁר
בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ
וַיֵּאָכֵל חֲצִי בְשָׂרוֹ:
במדבר יב יב

6 וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה
אָמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי
אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו:
ויקרא כא א

7. מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים
בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ טִמְּאוּ
אֶת הֵיכַל קָדְשֶׁךָ שָׂמוּ
אֶת יְרוּשָׁלַם לְעִיִּים: נָתְנוּ
אֶת נִבְלַת עֲבָדֶיךָ מַאֲכָל
לְעוֹף הַשָּׁמָיִם בְּשַׂר
חֲסִידֶיךָ לְחַיְתוֹ אָרֶץ:
תהלים עט א-ב

גליון הש"ס

רש"י ד"ה על מטה וכו' וביזהו לעין כל. עי' מסוכת סה"י נדפס לוי כלל ה' סימן מ"ע:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' גמרא למימרי ליה כפרה למחוס. נ"ב ומקמ והכי קמסנן נמי ס"ם מדל' נתן מסולא דזוקא סם הוא משום יקרא דשכבי מי מיכא למת לימה בזיון הכי הוא לו כפרה כאלו מי משום יקרא דמי הוא אין לו כפרה למת כלל מה שמבזין אותו לימר מותו כמו שפרש"י שם:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

מצוה זו מדרבנן היא: **איבעיא** להו קבורה משום בזיונא הוא או משום כפרה כלומר חבוט הקבר מכפר למאי נפקא מינה כגון דפקיד לא תקברוה להההוא גברא אי אמרת משום בזיונא הוא לאו כל כמינה אלא אי אמרת משום כפרה הא אמר לא בעינא כפרה ת"ש מדאיקבור צדיקי ואי אמרת משום כפרה צדיקי כפרה בעי ודחי' אין דכתיב כי אדם אין צדיק בארץ וגו' וסוגיא סלקא דשום כפרה: **איבעיא** להו הספדא דיקרא דחיי או יקרא דשכבי היא למאי נפקא מינה דאמר לא תספדוני אי נמי לאפוקי מיתמי שכר הספדנין אם הוא יקרא דשכבי מפקינן ואי לאו לא ופשטנא יקרא דשכבי הוא ת"ש ויבא אברהם לספוד לשרה ודחי' שרה גופה ניחא לה לאיתיקר בה אברהם ת"ש לא יספדו ולא יקברו כו' ת"ש נבזה בעיניו נמאס זה חזקיה מלך יהודה שגרר עצמות אביו במטה של חבלים ואי אמרת יקרא דחיי הוא אמאי עבד הכי ואמרינן כי היכי דתיהוי כפרה לאבוה ת"ש בשלום תמות כו' ת"ש אמר להם ר' אל תספדוני בעיירות ת"ש הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכין או (למקוננות) [להביא לו מקוננות] לשמע עליו עיירות אינו עובר עליו שכל מה שעושה לכבודו של מת הוא עושה כו' ת"ש ר' נתן אומר סימן יפה למת שנפרעין ממנו כיצד לא נספד ולא נקבר או חיה גוררתו או גשמים זולפין על מטתו זהו סימן יפה למת שנפרעין ממנו אחר מטתו ש"מ יקרא דשכבי הוא ש"מ: **לא** היו קוברין אותו בקבורת אבותיו כו' לפי שאין קוברין רשע אצל צדיק ומנא לן שנא' ויהי הם קוברים איש והנה ראו את הגדוד וגו' ודחי' ודילמא לא החיה הקב"ה אותו האיש המת שנגע בעצמות אלישע אלא כדי לקיומי ביה ברכת אליהו ויהי נא פי שנים ברוחך אלי א"כ היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא ש"מ שלא יהא קבור רשע אצל צדיק אבל אלישע החיה בן השונמית וריפא צרעת נעמן ששקולה כמת שהצרוע חשוב כמת כדכתי' אל נא תהי כמת וגם כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל: סוגיא דשמעתא מת מתוך רשעו מיתתו לא הויא לו כפרה וכן אפילו נהרג מתוך רשעו אין לו כפרה עד דמטיא ליה צערא דקברא ומשום הכי אין חיוב אבילות בקרוב והנהרג

[א] טור שו"ע יו"ד סימן שמ סעיף ג:
לח ב ג טור שו"ע יו"ד סי' שסב סעיף ה:
לט ד ה מיי' פ"ג מהלכ' שגגות הל"א ופסק שאחר ונגמר ע"מ כמ"ש: מ ו מיי' פ"ד מהלכות עכו"ם הלכה יג:
מא ז מיי' פ"ג מהלכות אבל הלכה ח סמג עשין ג טוש"ע יו"ד סימן שעג סעיף ח: